luovat | LUOVAN TYÖN TEKIJÄT JA YRITTÄJÄT

24.11.2023

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Täydennys asiantuntijalausuntoon

hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Täydennämme tässä asiantuntijalausuntoamme niiltä osin, kuin valiokunnalle toimitettu PowerPoint-esitys oli alkuperäistä kirjallista lausuntoamme laajempi.

1 Aluksi

Luovan alan ammattilaiset ovat korkeasti koulutettuja, ja tekevät vaativaa asiantuntijatyötä, joka on välttämätöntä luovien alojen yritysten kannalta. Koska kokoaikatyötä on luovilla aloilla vain harvoilla, luovien alojen osalta on nykyisin lainsäädännön tavoin edelleenkin tarve tehdä erityissääntelyä.

Kuten lakiesityksen perusteluissa todetaan, esitetty työssäoloehdon pidennys pitkälti poistaisi tällaisissa pätkätöissä olevien henkilöiden mahdollisuuden saada ansiosidonnaista työttömyysturvaa.

Tämä olisi nurinkurista, koska luovilla aloilla ei tarvita lakiesityksen tavoittelemaa kannustamista työn vastaan ottamiseen. Lisäksi se olisi vakavassa ristiriidassa hallitusohjelman erityiskirjauksen kanssa, jossa luvataan päinvastoin korjata luovanalan työttömyys- ja sosiaaliturvan ongelmia.

2 Nykyisen ja esitetyn euroistamismallin eroja

Jota henkilö voi saada ansiosidonnaista työttömyysturvaa, se edellyttää, että ns. työssäoloehto täyttyy. Hallituksen esitys toteuttaa ansaintaan perustuvan, eli ns. euroistamismallin.

Luovilla aloilla jo nykyisin käytössä ns. euroistamismalli, jossa työssäoloehtoa kertyy tulojen myötä. Hallituksen esitys poikkeaa kuitenkin tästä sekä työssäoloehdon pituuden että sen kerryttämistavan suhteen.

1 Kun työssäoloehto on nykyisin 26 kalenteriviikkoa eli puoli vuotta, hallitus esittää sen pidentämistä vuoden mittaiseksi.

2 Kun luovilla aloilla ansioiden kertymistä on tarkasteltu kalenteriviikoittain, uudessa mallissa niitä tarkasteltaisiin kuukausina (työssäoloehtokuukausi) tai kahdesta kuukaudesta muodostettuina kuukausipareina (puolikas työssäoloehtokuukausi).

Tiivistäen mallien erot ovat seuraavat:

- **Nykyisen lain mukaan** vaaditaan, että 28 kuukauden tarkastelujakson aikana henkilö on ansainnut 26 kalenteriviikkona vähintään noin 310 euroa viikossa

- **Lakiesityksen mukaan** samaan vaadittaisiin, että 28 kuukauden tarkastelujakson aikana henkilö ansaitsee vähintään noin 930 euroa kuukaudessa 12 kuukauden aikana, 475 euroa/kuukaudessa 24 kuukauden aikana tai jokin näiden yhdistelmä.

3 Esitetyn euroistamismallin ongelmia luovien alojen kannalta

Luovien alojen nykyinen viikkokohtainen tarkastelu on osoittanut toimivuutensa. Se toimii yhtä hyvin yksittäisiä keikkoja tekevälle muusikolle kuin tiiviitä useamman kuukauden mittaisia kuvausprojekteja tekevällä näyttelijälle.

Hallituksen esityksen mukaan tuloja tarkasteltaisiin pääsääntöisesti kuukausikohtaisesti. Se toisi toimialamme työttömyysturvaan uuden sattumanvaraisen elementin.

Projekti- ja keikkatyötä tekevällä taiteilijalla löytyy todennäköisemmin erillisiä työviikkoja kuin kokonaisia työkuukausia. Jos pitää viikkojen sijaan kerryttää kokonaisia työssäolokuukausia ja kahden kuukauden yhdistelmiä, järjestelmään tulee mukaan merkittävä sattumanvaraisuus. Hyvällä tuurilla sama työviikkojen määrä tuottaa oikeuden ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, huonolla tuurille työt hajaantuvat liian moneen kuukauteen.

Laskennallinen esimerkki valaisee asiaa: työtön ei olisi oikeutettu ansiosidonnaiseen työttömyysturvaa, jos hän ansaitsi 28 kk aikana tasaisesti 450 euroa/kk (yht. 12 600 €) mutta olisi oikeutettu, jos ansaitsi saman summan runsaan 1000 euron erissä 12 eri kuukautena.

Asialla on käsityksemme mukaan vaikutusta työssäoloehdon lisäksi myös ansiosidonnaisen määrään. Jos esitykselle olisi ehditty tehdä riittävä vaikuttavuusarviointi, tämä olisi todennäköisesti huomattu ja olisi voitu pohtia sitä, sopiiko tällainen sattumanvaraisuus hyvään lainsäädäntöön ja työttömyysturvaan.

4 Korjausesityksemme

4.1. Ensisijainen esityksemme on se, että nykyinen luovien alojen poikkeus säilyy ennallaan kokonaisuudessaan.

4.2. Ellei tämä olisi mahdollista, esitämme vähintäänkin sitä, että luovilla aloilla voitaisiin työssäoloehtoa vakiintuneella tavalla kerryttää kuukausien sijaan kalenteriviikoittain. Tämä on tärkeä keino vähentää edellä kuvattua sattumanvaraisuutta.

Käytännön tasolla asia on erittäin merkittävä. Jos työssäoloehdon vaatimus hallituksen esityksen mukaisesti kaksinkertaistuu, luovan alan ammattilaisella pitää olla 28 kuukauden aikana riittävästi tuottavia keikkoja/projekteja 26 viikon sijaan

vähintään 52 viikolla. Mutta on helppo ymmärtää, että on täysin sattumanvaraista, sijoittuvatko nuo 52 työviikkoa sopivasti samoihin kuukausiin. Jos sijoittuvat, työssäoloehto täytyy ja jos eivät sijoitu, työssäoloehto ei täyty. Se, että mukaan saa ottaa myös kahden 465 euron kuukauden yhdistelmiä, ei riitä korjaamaan perusongelmaa.

Riippuen siitä, miten keikat ja työviikot sijoittuvat kuukausiin, kuukausittaisessa mallissa työssäoloehdon täyttämiseen voi tarvita hyvin erilaisen työ- ja tulomäärän.

Työssäoloehdon kerryttäminen noin 215 euron kalenteriviikkoina on sekä tasapuolisempaa että vähemmän sattumavaraista kuin sen kerääminen 930 euron kuukausina (työssäoloehtokuukausi) tai kahden 475 euron kuukausipareina (puolikas työssäoloehtokuukausi).

Täysin siitä riippumatta, pidetäänkö työssäoloehdon kertymisen vaatimus nykyisessä 26 viikossa eli puolena vuotena vai pidennetäänkö se vuoteen, työssäoloehdon kerryttämisen tulisi olla luovilla aloilla mahdollista vakiintuneella tavalla kalenteriviikoittain.

Koska lainsäädännössä on nykyisinkin erityissääntelyä luovien alojen osalta, sellaisen jatkaminen on teknisesti mahdollista ja hallitusohjelman erityiskirjausten sekä toimialan erityisolosuhteiden takia myös tarpeen. Muilta osin viittaamme aiemmin toimittamaamme kirjalliseen lausuntoon.

Espoossa 24.11.2023

Laura Kuulasmaa
Puheenjohtaja

Lauri Kaira
Edunvalvontajohtaja

Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry:n jäsenjärjestöt ovat:

- Audiovisual Producers Finland – APFI ry
- Avate -Audiovisuaalisen alan tekijät ry
- Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry
- Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry
- Kopiosto ry
- Musiikkituottajat – IFPI Finland ry
- Suomen elokuvatoimistojen liitto ry
- Suomen Musiikkikustantajat ry
- Suomen Muusikkojen Liitto ry
- Suomen Säveltäjät ry
- Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
- Suomen Musiikintekijät ry
- Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry – TTVK
- Kuvasto visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö ry